

Nefndasvið Alþingis
Efnahags- og viðskiptanefnd
Austurstræti 8-10
150 Reykjavík

Reykjavík: 7.3.2022.
Mál nr: 202203-0006

Efni: Umsögn um tillögu til þingsályktunar um aukið lýðræði og gagnsæi í lífeyrissjóðum, 49 mál.

Um lífeyriskerfi launafólks á Íslandi hefur verið samið í kjarasamningum frá árinu 1969 og í gildi er kjarasamningur þar að lútandi sem síðast var upfærður í mars 2021¹. Inngrip Alþingis í frjálsa kjarasamninga myndi fela í sér alvarlegt brot gegn stjórnarskrá og alþjóðlegum samningum sem Ísland er aðili að.

Að lífeyrissjóðum er almenn skylduaðild að þeim lífeyrissjóðum sem tilgreindir eru í þeim kjarasamningi sem unnið er eftir hverju sinni. Þetta á við um iðgjöld til samtryggingar. Skylduaðildin byggir bæði á kjarasamningum og lögum. Um séreignina gilda aðrar reglur.

Mælt er fyrir um stjórn lífeyrissjóðanna með einföldum hætti í kjarasamningi ASI og samtaka atvinnurekenda frá 1969². Í 9.gr. hans segir:

„Stjórnir lífeyrissjóða skv. 1. mgr. 8. greinar skulu skipaðar iðrum fulltrúum, tveim tilnefndum af stéttarfélögum, þeim sem í hlut eiga og tveim tilnefndum af Vinnuveitendasambandi Íslands.“

Þessi kjarasambundna meginregla um jafna skiptingu hefur staðið óbreytt síðan 1969 en með kjarasamningum 1995³ og 2018⁴ var stjórnkerfið bundið í fastara form og aukið við ákvæðum um fulltrúaráð sjóðanna, opna ársfundi, eftirlit o.fl.

Þessi helmingaskiptaregla er eins í Noregi, Svíþjóð og Danmörku svo dæmi séu tekin meðan sjóðfélagar eiga t.d. 1/3 stjórnarmanna í Bretlandi og 2/5 í Finnlandi. Víða er líftryggingafélögum falið þetta verkefni og eiga sjóðfélagar þá oftast en ekki litla eða enga aðkomu.

Með kjarasamningnum 1995 var stjórnkerfi lífeyrissjóðanna formlega útfært eins og fyrr segir. Lög nr. 129/1997⁵ um lífeyrissjóði endurspeglar það samkomulag og setja sjóðunum skýra ramma og mæla m.a. fyrir um hvað skuli koma fram í samþykktum þeirra. Þar segir m.a. í 27.gr. að samþykktir skuli geyma ákvæði um ársfundi, hvernig þá skuli boða, hvaða mál skuli þar lögð fram, hverjir eigi þar atkvæðisrétt og hvernig

¹ Sjá alla kjarasamninga um lífeyrismál: <https://www.asi.is/um-asi/hlutverk-og-saga/stefna/lifeyrismal/samningar-um-lifeyrismal/>

² https://www.lifeyrismal.is/static/files/old/Samkomulag_19_mai_1969.pdf

³ https://www.lifeyrismal.is/static/files/old/samn_ASI_og_VSI_1995.pdf

⁴ <https://www.asi.is/media/314994/samkomulag-asi-og-sa-um-stjornkerfi-lifeyrissjodanna-2442018.pdf>

⁵ <https://www.althingi.is/lagas/151c/1997129.html>

atkvæðisréttur er ákveðinn en þetta ákvæði endurspeglar eins og fyrr segir ákvæði kjarasamningsins frá 1995.

Lögin sjálf gefa ekki fyrirmæli um hvernig völdum og atkvæðisrétti skuli skipt milli stéttarfélaganna og atvinnurekenda. Úr því verkefni leysum við með kjarasamningum eins og fyrr segir og ákvæði hans er síðan spegluð inn í samþykktir sjóðanna.

Að flestum lífeyrissjóðum á samningssviði ASÍ eiga fleiri en eitt aðildarfélag ASÍ aðild. Þau geta verið misfjöldmenn og tekjur mismunandi milli hópa. Þar sem fulltrúafjöldi í stjórn endurspeglar ekki fjölda þeirra aðildarféлага sem aðild eiga, geyma samþykktir sjóðanna reglur um atkvæðavægi sem látið er endurspeglast í fjölda þeirra atkvæðisbærufulltrúa sem hvert og eitt fær í fulltrúaráðum sjóðanna. Fjöldi fulltrúa einstakra aðildarféлага skal vera í samræmi við vægi iðgjaldsgreiðslna félagsmanna þeirra til sjóðsins og er það að jafnaði reiknað út annað hvert ár miðað við iðgjaldsgreiðslur félagsmanna hlutaðeigandi féлага næsta ár á undan og ákvarðar sá útreikningur fjölda fulltrúa einstakra aðildarféлага í fulltrúaráðinu næstu tvö ár þaðan í frá.⁶

Að fengnum þessum upplýsingum eiga aðildarfélögin að tilnefna fulltrúa sína skv. þeim reglum sem þau sjálf setja sér. Þau geta valið þá með almennri kosningu sem ýmist getur verið listakosning eða einstaklingskosning, valið þá á fundi stjórnar og trúnaðarráðs o.fl. Hvernig svo sem þeir eru valdir eru þeir fulltrúar félagsmanna viðkomandi aðildarféлага og um leið sjóðfélaganna og fara með atkvæðisrétt fyrir þeirra hönd. Þetta fyrirkomulag kallast fulltrúalýðræði og er hið sama og stjórnskipun íslenska ríkisins byggir á.

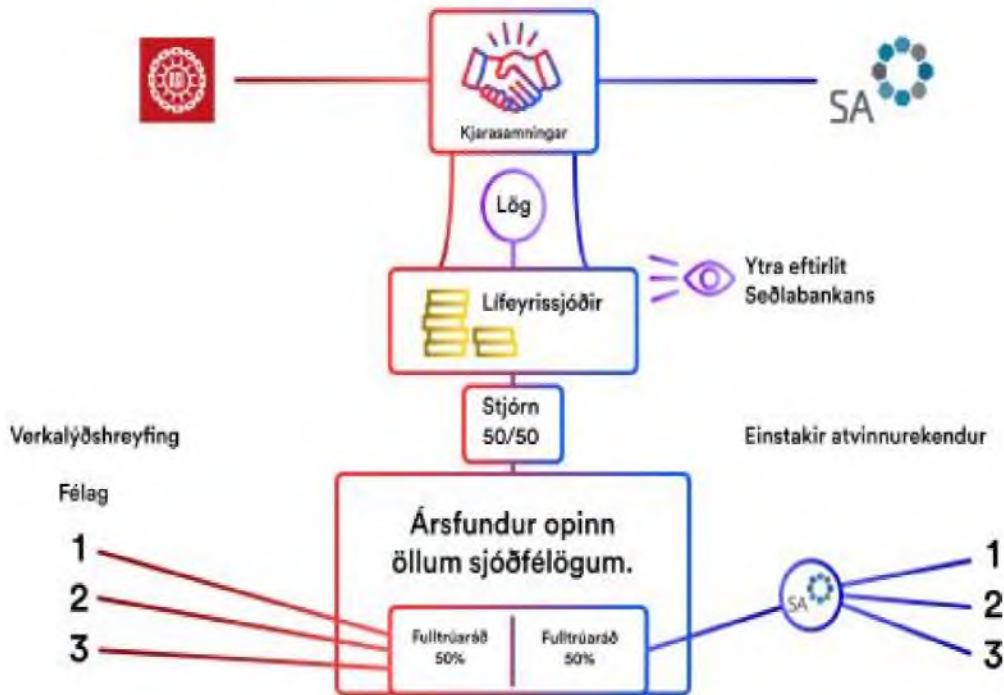
Fulltrúaráðið kýs fulltrúa aðildarfélaganna í stjórnnum sjóðanna en þeir þurfa að uppfylla mörg og ströng skilyrði sbr. 31.gr. laga nr. 129/1997.

Vegna stærðar og mikilvægis lífeyrissjóðanna er mikilvægt að haft sé öflugt og gott eftirlit með starfsemi þeirra. Annars vegar er um að ræða ytra eftirlit sem er í höndum Seðlabankans (fjármálaeftirlitið) en hann á að tryggja að starfað sé í samræmi við lög og reglur.⁷ Um innra eftirlit og innri endurskoðun er fjallað í 6.kafli laga nr. 129/1997 og samþykktum sjóðanna.

Stjórnkerfi lífeyrissjóða skv. kjarasamningum ASÍ og eftirliti með þeim á lýsa sem eftirfarandi mynd.

⁶ Byggt á samþykktum Gildis: <https://gildi.is/um-gildi/stefnur-og-samthykkir/samthykkir/>

⁷ Sá t.d.á vef Seðlabankans: https://www.fme.is/media/spurt-og-svarad/Spurt_og_-_svarad_Lifeyrissjodir_sereignarspamadur.pdf

Í gildi er síðan ítarleg löggjöf um eftirlit með lífeyrissjóðum og strangar reglur um fjárfestingar þeirra og hugsanlega hagsmunaárekstra og vandséð hverju þingsályktunartillagan bætir við í því efni.

Þingsályktunartillaga þessi virðist byggja á þeim grundvallar misskilningi tillöguflytjenda að Alþingi hafi heimildir til þess að fara inn í gildandi kjarasamninga og snúa hinu kjarasamningsbundna lífeyriskerfi á haus. Lög nr. 129/1997 endurspeglar og eiga m.a. að endurspeglar kjarasamninga á vinnumarkaði auk þess að tryggja greiðslur allra á vinnumarkaði til lífeyrissjóða, launamanna jafnt sem annarra, setja lífeyrissjóðunum ramma, einnig þeim sem ekki starfa skv. kjarasamningum og tryggja nauðsynlegt eftirlit.

Alþýðusamband Íslands lýsir fullkominni andstöðu sinni við þingsályktunartillögu þessa.

Virðingarfyllt,
f.h. Alþýðusambands Íslands,

Magnús M. Norðdahl hrl.,
lögfræðingur ASÍ.